

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

139

Vragen van het lid **Van der Staaij** (SGP) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *onteigening in Zuid-Afrika van land of bezit zonder compensatie* (ingezonden 3 september 2021).

Antwoord van Minister **Knapen** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 30 september 2021).

Vraag 1

Kent u het bericht «Onteigening zonder vergoeding in Zuid-Afrika»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2, 3, 4, 5

Klopt het dat de potentiële amendering van de Zuid-Afrikaanse Grondwet² betekent dat niet alleen land maar ook andere eigendommen onteigend kunnen worden zonder (evenredige) compensatie?

Zou deze situatie niet simpelweg neerkomen op diefstal van staatswege?

Wat betekent de grondwetswijziging voor het bezit en de bestaanszekerheid van (blanke) boeren, en welke andere groepen zullen hier met name slachtoffer van worden?

Hoe verhoudt de wijziging, indien het amendement wordt aangenomen, zich tot de relevante internationaalrechtelijke bepalingen inzake privé-eigendom en mensenrechten?

Antwoord 2, 3, 4, 5

Het is niet aan de regering om te speculeren over de uitleg of reikwijdte van nationale wetgeving van andere landen. In dit geval gaat het bovendien om ontwerp-wetgeving³ waarvan het democratisch totstandkomingsproces nog gaande is. De regering heeft geen reden om aan te nemen dat de Zuid-Afrikaanse autoriteiten gedurende dit proces voorbij zullen gaan aan hun internationale verplichtingen, met name op grond van mensenrechtenverdragen waar het land aan is gebonden.

¹ <https://doorbraak.be/onteigening-zonder-vergoeding-in-zuid-afrika/?dbcode=e7449172141&u=293617069>

² <https://www.parliament.gov.za/project-event-details/285>

³ https://pmg.org.za/files/Draft_3_for_adoption_2021_09_01.doc

Zuid-Afrika heeft sterke democratische instellingen en een robuust systeem van grondwettelijke «checks and balances». Hierin zijn ook eigendomsrechten verankerd. Zuid-Afrika kent daarnaast een sterk en onafhankelijk rechtssysteem. Met betrekking tot de potentiële amendering van de Zuid-Afrikaanse Grondwet⁴ is een parlementair proces in gang gezet, waarbij via openbare consultaties alle belanghebbenden de kans krijgen hun mening kenbaar te maken.

Vraag 6

Deelt u de vrees die in het artikel verwoord wordt dat de eventuele grondwetswijziging grote economische achteruitgang in Zuid-Afrika kan veroorzaken als gevolg van onder meer inflatie en een verslechterd investeringsklimaat?

Antwoord 6

Onduidelijkheid over de grondwetswijziging en felle discussies in de Zuid-Afrikaanse politiek en maatschappij over het thema landhervorming en onteigening zorgen voor onzekerheid bij eigenaren van land en (potentiële) investeerders, ook uit Nederland, en tast mogelijk het investeringsklimaat aan.

De negatieve effecten van eventuele onteigening zonder compensatie op de economie van het land worden overigens ook door de Zuid-Afrikaanse regering benoemd. President Ramaphosa heeft publiekelijk benadrukt⁵ dat het proces van landhervorming niet ten koste mag gaan van de voedselvoorziening of economische groei en dat het plaats zal hebben binnen de kaders van het recht.

Vraag 7

Is de mogelijke grondwetswijziging onderwerp van bilaterale gesprekken tussen Nederland en de regering van Zuid-Afrika, en maakt u daar uw zorgen kenbaar?

Antwoord 7

Ja. Dit onderwerp is herhaaldelijk door Nederland aan de orde gesteld in bilaterale gesprekken met Zuid-Afrika, conform de motie Van Helvert/Van der Staaij⁶.

Zo heeft voormalig Minister van Buitenlandse Zaken Blok het met de Zuid-Afrikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Pandor besproken en marge van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York in september 2019, en wederom tijdens zijn bezoek aan Zuid-Afrika in februari 2020.⁷

De zorgen van de regering zijn ook diverse keren overgebracht in bilaterale gesprekken op hoog ambtelijk niveau tussen Nederland en Zuid-Afrika.

Vraag 8

Bent u bereid binnen de internationale gemeenschap, onder meer in EU-verband en in VN-gremia, publiekelijk steun te zoeken voor het creëren van internationale druk op Zuid-Afrika om af te zien van gedwongen onteigening van land en bezit zonder compensatie of zonder evenredige compensatie?

Antwoord 8

Conform bovengenoemde motie heeft de Nederlandse regering in verschillende internationale fora (EU en OESO), alsmede in bilateraal verband, haar zorgen kenbaar gemaakt over onteigening zonder compensatie en de invloed daarvan op het investeringsklimaat in Zuid-Afrika. In EU verband heeft de EU delegatie in Zuid-Afrika, mede namens de EU lidstaten, in het kader van het publieke participatieproces inzake het onteigeningswetsvoorstel zorgen geuit over een aantal aspecten van dit wetsvoorstel.

⁴ Amendment of Section 25 of the Constitution – Parliament of South Africa

⁵ <https://www.sowetanlive.co.za/news/south-africa/2020-02-21-expropriation-of-land-will-be-lawful-president-ramaphosa-says/>

⁶ Kamerstuk 32 735, nr. 262

⁷ Brief 9 maart 2020 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer betreffende beantwoording vragen van het lid Van Helvert (CDA). Ref. 2020Z02627.

De regering zal het proces van landhervorming en de eerbiediging van eigendomsrechten in Zuid-Afrika blijven volgen.